

Ek skapar fågelsamling på Fiskarfjärden!

Jan Sondell

I tremånadersperioden 18 oktober 2018 – 20 januari 2019 var det livligt på vattnen i viken mellan Lovön och Gällstaö. Det fanns nästan alltid vattenfåglar på fjärden att titta på trots den sena årstiden. Sjön gick öppen och där låg dagligen 100-talet gräsänder men även dykänder och skrattnåsar. Vad var egentligen orsaken till detta?

Den varma sommaren 2018 följde efter det kalla och torra 2017. Frukt- och frösättningen på bärande träd var dålig 2017 och nu kunde man vänta att detta kompenseras 2018. Vi fick den största äppelskörden på många år och ekarna dignade av ollon. I oktober kunde man inte sätta ner foten på gräsmattan under den stora eken på tomten utan att trampa på några tiotal ekollon. Jag var dock inte så orolig för att ollonen skulle ligga kvar och skräpa till våren. Tidigare år hade duvor, nötskrikor och framför allt gräsänder ätit upp dem långt dessförinnan. Visserligen var ollonlagret tjockt men jag litade på gräsänderna.

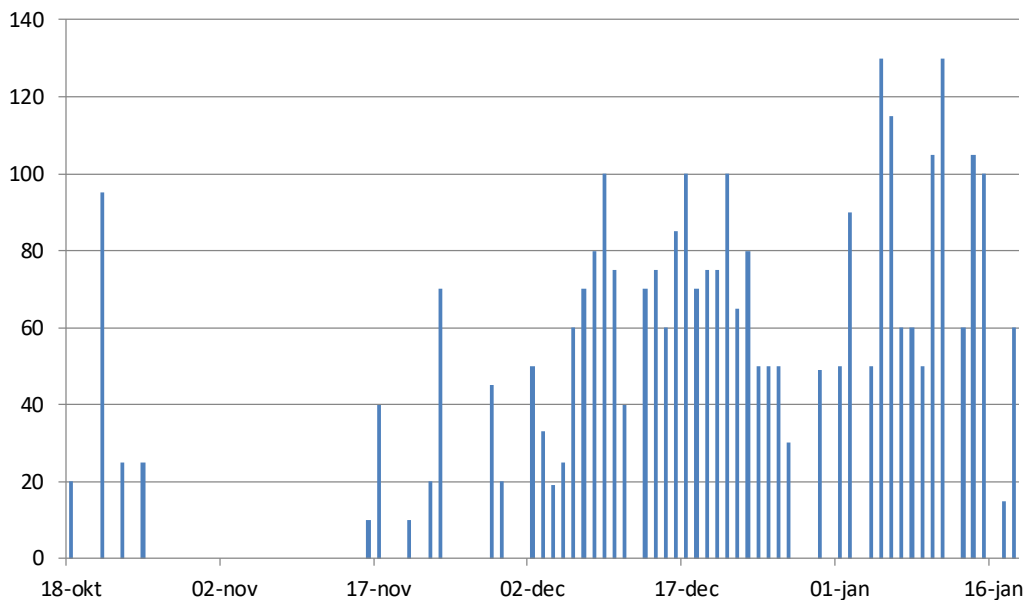
Det började dock inte så bra. Fortfarande i mitten av november låg mycket ollonen kvar och gräsänderna verkade måttligt intresserade. Men sedan lossnade det. En flock på 50–100 gräsänder bildades (figur 1) och låg sedan stationärt i vattnet utanför tomten och raider gjordes mot ollonen under eken. Mönstret var alltid detsamma. Man traskade upp på gräsmattan i tät flock och vid inbillad fara flög man i samlad tropp ut på vattnet igen, bild 1.

Tidigare år hade ett mindre antal änder ätit ollon och sedan vilat på bryggan medan ekollonen smälte i magen. På bryggan efterlämnade detta högar av något som kan liknas vid kaffesump. Efter några timmar var det dags att fylla krävan igen. I år bildade änderna istället en tämligen sammanhållen flock ute i fjärden, bild 2. Medan de smälte ollonen betade de också av undervattensvegetationen som från ca 2–3 m djup nådde ytan. Kanske blandningen med vattenväxter underlättade matsmältningen.

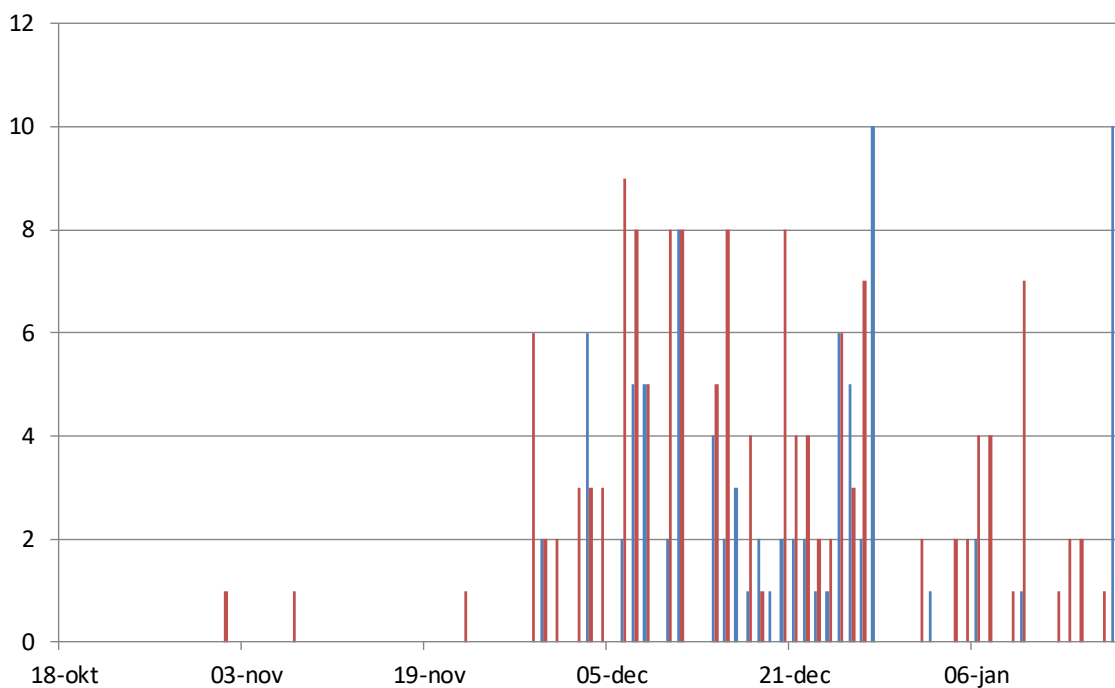

Del av andparaden på väg upp. Ekollonen är lätta att hitta i gräset.

Foto Jan Sondell.

Figur 1. Gräsänder noterade perioden 18 oktober 2018 – 19 januari 2019 i sundet mellan Gällstaö och Lovön.

Figur 2. Skrättmås (blå) och knipa (röd) noterade perioden 18 oktober 2018 – 19 januari 2019 i sundet mellan Gällstaö och Lovön.

Andflottiljen drog även till sig andra fågelarter. I andgrupperna huserade också skrattmåsar, vilka inte funnits på platsen så sent på året tidigare höstar, figur 2. De plockade ivrigt i vattenytan intill änderna. Vad åt de? Evertebrater som skakats loss från vattenväxterna eller smådjur i vattnet som lockades dit av ändernas spillning? Jag vet inte men måsarna var på plats under hela perioden. Ännu mer mystiskt var att knipor – som normalt inte heller regelbundet håller till i detta vatten på hösten – ofta ingick i andgrupperna (figur 2). En knipa sågs ofta i varje mindre grupp. Den dök ner till botten efter mat och flöt sedan upp mellan änderna. Var det tryggare att födosöka under ytan om det simmade omkring ostörda änder ovanför huvudet när man var på väg upp? Ingen örn kunde närma sig utan att gräsänderna reagerade.

Förutom de nämnda arterna drogs vigg, stor-skrak och även skarvar till andflottiljen. Knölsvanar fanns också nästan alltid på plats. Några mera sällsynta sjöfåglar kunde dock inte noteras. Tack

vare den stora eken fick vi uppleva liv och rörelse på den under andra sena höstar så fågeltomma sjön. Så sent som den 19 januari när jag låg och läste på soffan i vardagsrummet hörde jag ett ivrigt kvackande. Det var ett 40-tal gräsänder som letade på de sista ollonen under min stora rododendron intill huset. Natten till den 19 januari var det sedan kallt och lugnt. Fjärden frös nu för gott och fåglarna fick flytta till andra vatten. En isvak bildades dock den 20 januari som hyste 75 gräsänder. Även i mildvädret den 11 februari i mörkret på kvällen letade ett 15-tal gräsänder ekollon under rododendronbusken.

Men det finns väl flera ekar längs Mälaren kanske någon invänder. Ja, men inte så många står ganska nära stranden med en kortklippt gräsmatta inunder som gör ollonen lätta att hitta. Med två–tre svalda ollon per dag och gräsänd kanske under 80 dagar rörde det sig om mer än 10 000 ekollon, inte underligt att gräsmattan så småningom blev rensad!

Några mindre andgrupper i väntläge på sjön. En skrattmåskymtar framför svanen i mitten. Foto Jan Sondell.